

Asia: VN/11401/2022

Lausuntopyyntö: Arviomuistio hyödyllisyysmallilaista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoa hyödyllisyysmallijärjestelmää koskevasta arviomuistiosta. Lausuntopyyntö liittyy patenttilain kokonaisuudistukseen, jota valmistelevalle työryhmän tehtävänä on arvioida myös hyödyllisyysmallilain muutostarpeet. Suomen Yrittäjät on edustettuna patenttilain kokonaisuudistusta valmistelevalle työryhmässä ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Hyödyllisyysmalli on tärkeä aineettoman omaisuuden suojausmuoto keksijöille ja yrityksille. Vaikka hyödyllisyysmalli on suunnattu etenkin pienten yritysten suojausmuodoksi, sitä käytetään kaikenkokoisissa yrityksissä. Suomen Yrittäjät katsoo, että puutteistaan huolimatta hyödyllisyysmalli on tärkeä osa aineettoman omaisuuden eri suojausmuotoja eikä siitä pidä luopua. Suomen ja suomalaisten yritysten kannalta on tärkeää, että yrityksillä on käytettävissä erilaisia keinoja aineettoman omaisuuden suojaamiseen. Hyödyllisyysmalli on käyttökelpoinen myös täydentämään muita aineettoman omaisuuden suojausmuotoja.

Suomen Yrittäjät vastaa lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin seuraavasti:

- 1) Onko hyödyllisyysmallilakia mahdollista muuttaa siten, että siihen liittyvät haittavaikutukset vähenisivät ilman että samalla menetetään järjestelmästä koituvat hyödyt (ts. ilman että järjestelmästä tulee päällekkäinen patenttijärjestelmän kanssa)?

Hyödyllisyysmallin keskeisenä ongelmana on pidetty epäselvyyttä keksinnöllisyysvaatimuksessa sekä sitä, että puuttuva uutuustutkimus aiheuttaa myönnettyyn hyödyllisyysmalliin oikeudellisen riskin rekisteröinnin pätevydestä. Erityisesti rekisteröinnin pätevyteen liittyvän riskin on esitetty olevan ongelma pk-yritysten kannalta.

Hyödyllisyysmallin hyötyjä puolestaan ovat suojan saamisen nopeus sekä matalammat viranomaiskustannukset. Hyödyllisyysmalliin ei liity samanlaista ennakkoon tehtävää uutuus- ja keksinnöllisyystutkimusta kuten patenttiin, joten suojan voi saada nopeasti voimaan. Hyödyllisyysmallin nopeus onkin sen keskeinen etu: nopea suojaaminen on tarpeen etenkin nopeasyklisillä toimialoilla, joissa innovaation kaupallinen elinkaari on lyhyt.

On tärkeä huomata, että yritysten kannalta hyödyllisyysmallijärjestelmän hyödyntämisen edellytykset ovat samat kuin muidenkin aineettomien oikeuksien suojaamutojen kohdalla. Yrityksissä tarvitaan tietoa ja osaamista suojaamutojen kohteesta, laajuudesta ja käyttöalasta. Toiseksi järjestelmän käyttöön vaikuttaa se, millaiset kustannukset suojaamisesta aiheutuu. Tältä osin erityisesti pk-yrityksissä kustannukset ovat ratkaiseva tekijä, eikä yksin hyödyllisyysmallin matalammat viranomaiskulut puolla sen käyttöä, sillä suojaamiseen tarvitaan pääsääntöisesti asiamiestä. Kolmanneksi suojaaminen (ja suojaamuodon valinta) on aina liiketoimintapäätös, jossa on arvioitava suojaamisen hyötyä suhteessa sen kustannuksiin. Myös yrityksen mahdollisuudet puolustaa suojattuja oikeuksia on otettava huomioon, kun liiketoimintapäätöksiä tehdään.

Hyödyllisyysmalliin liittyviä ongelmia on mahdollista ratkaista lainsäädäntöä kehittämällä (ks. tältä osin vastaus kysymykseen 2). Lainsäädännön kehittäminen ei automaattisesti johda päällekkäisyyteen patenttijärjestelmän kanssa. Hyödyllisyysmallin olisi jatkossakin oltava nopeampi ja helpompi suojaamuto, mutta vastaavasti suoja saisi olla patentin tuottamaa suoja-alaa kapeampi.

Hyödyllisyysmallijärjestelmään tehtävien muutosten vaikutuksia on vaikea ennakoida, sillä kaikkien aineettoman omaisuuden suojaamutojen käytön taustalla vaikuttavat yritysten tarpeet. Ne voivat myös muuttua ajan ja liiketoiminnan sekä yhteiskunnan kehityksen myötä. Järjestelmän kumoaminen kuitenkin jättäisi ne keksinnöt, joille ei syystä tai toisesta voida (tai ei kannata) hakea nykyisin patenttia kokonaan suojan ulkopuolelle. Kerran kumottua järjestelmää ei ole realistista saada takaisin.

2) Tulisiko hyödyllisyysmallilakia uudistaa siten, että siihen tehtäisiin merkittäviä muutoksia, kuten keksinnöllisyyden tason nostaminen samalle tasolle patentilta vaadittavan keksinnöllisyyden tason kanssa?

Lähtökohtaisesti hyödyllisyysmallilain perusajatus patentilta vaadittavaa matalammasta keksinnöllisyydestä on oikea. Kuitenkin markkinaoikeuden käytännön perusteella hyödyllisyysmallin ja patentin keksinnöllisyysvaatimukset eivät käytännössä juuri eroa toisistaan. Keksinnöllisyyden astetta on vaikea esittää laissa sanallisesti. Vaikka nykyisen sääntelyn ilmaisujen ”selvä ero” tai ”olennainen ero” voidaan katsoa olevan kielelliseltä merkitykseltään erilaiset ilmentäen erilaista keksinnöllisyyttä, käytännössä yksittäisiä keksintöjä arvioitaessa voi olla mahdotonta esittää, mikä ero näillä ilmaisuilla on. Ottaen huomioon hyödyllisyysmallilain ja patenttilain nykyisen

soveltamiskäytännön, Suomen Yrittäjät pitää perusteltuna, että molemmissa sovellettaisiin samaa tasoa keksinnöllisyyden arvioinnissa.

Suomen Yrittäjät pitää tarpeellisena myös selvittää ns. armonaikaa (grace period) koskevan säännöksen käyttöönottoa. Armonajalla keksintö voitaisiin julkaista ennen kuin hakemus jätetään, eikä uutuutta menetettäisi armonajan kuluessa. Armonaikasäännöstä olisi kuitenkin tarkasteltava yhdessä suojan tason ja saamisen edellytysten kanssa. Tässä yhteydessä olisi pohdittava myös mahdollisuutta edellyttää tietyissä tilanteissa hyödyllisyysmallin haltijalta uutuuden ja keksinnöllisyyden selvittämistä. Näin armonaikasäännöksen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia voitaisiin lieventää.

3) Tulisiko hyödyllisyysmallilaki kumota riittävällä siirtymäajalla (esim. 10 vuotta)?

Suomen Yrittäjät ei kannata hyödyllisyysmallilain kumoamista. Suomen Yrittäjät pitää hyödyllisyysmallia tärkeänä aineettoman omaisuuden suojamuotona erityisesti pienille yrityksille. Järjestelmän ennakoitua vähäisempi käyttö ja arviomuistiossa esitetyt ongelmat eivät ole perusteita sen kumoamiselle. Suomen Yrittäjät katsoo, etteivät hyödyllisyysmallin esitetyt ongelmakohdat ylitä niitä hyötyjä, mitä järjestelmän olemassaolo tarjoaa.

Hyödyllisyysmallia koskevassa keskustelussa on esitetty myös näkemyksiä, joiden mukaan hyödyllisyysmallia on mahdollista ”käyttää väärin”. Tältä osin Suomen Yrittäjät huomauttaa, että kaikkia aineettoman omaisuuden suojamuotoja on mahdollista käyttää tavalla, joka voi haitata toisia samoilla markkinoilla toimivia toimijoita. Yksin mahdollisuus tällaiseen käyttöön ei ole peruste poistaa hyödyllisyysmallia aineettoman omaisuuden suojamuotojen valikoimasta. On myös huomattava, että toisten yritysten aineettoman omaisuuden huomiointi on yrityksen toiminnassa normaalia riskienhallintaa. Sääntelyä voidaan kehittää myös erilaisen vilpillisen toiminnan tai sopimattoman menettelyn varalta. Olisi esimerkiksi mahdollista, että hyödyllisyysmalliin vetoavalta edellytettäisiin Patentti- ja rekisterihallituksen tekemää arviota hyödyllisyysmallin uutuudesta ja keksinnöllisyydestä, jos hyödyllisyysmallia käytetään estämään toisten toimijoiden markkinoille pääsyä tai muuta toimintaa (varsinaisen tuomioistuimessa käytävän mitätöintiprosessin ulkopuolella).

Lisäksi Suomen Yrittäjät toteaa, että hyödyllisyysmallilain kumoaminen olisi väärä signaali erityisesti pk-yritysten innovaatiotoiminnalle. Suomi on riippuvainen innovaatioista ja niiden kaupallistamisesta. Mahdollisuus oikeuksien tehokkaaseen suojaamiseen on edellytys innovaatioihin perustuvaan liiketoimintaan, eikä yhden suojamuodon poistaminen valikoimasta tukisi näitä tavoitteita. Luopumisen sijaan hyödyllisyysmallijärjestelmää tulisi kehittää vastaamaan nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia.

Mäkelä Albert
Suomen Yrittäjät ry